

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. V. Theologia sit scientia subalternata scientiæ Dei aut beatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

uelantis; quod videtur contra sententiam communem & certam. Sic enim prophetia non fuisset proprie in Christo; cuius oppositum cum S. Thoma 3. part. q. 7. a. 8. docent omnes ferè Theologi, contra Abulensem. Hoc igitur posito, probatur assertio. Quia omnis cognitio rei certa & euidens, ex principijs euidenter cognitis deducta, est scientia proprie dicta: sed hi quos diximus, etiam dum in terris existerent, habebant notitiam Theologicam de aliquibus saltem conclusionibus, certam & euidenter, ex principijs itidem euidenter in attestante; eo ipso quod illis euidens fuit, Deum hoc vel illud dixisse siue reuelasse, vt dictum. Ergo, &c.

Neque verò dici potest, euidenciam in reuelante, cum ab extrinseco tantum desumpta sit, non sufficere ad euidenciam scientiæ. Nam etiam in Mathematicis, atque alijs scientijs, conclusionum euidenciam, sæpe dependet & provenit ab aliquo principio quasi extrinseco. Quale est illud vulgare apud Mathematicos: *Quæ sunt equalia vni tertio, sunt etiam equalia inter se, &c.* Demonstrationes quoque à fine, & propria causa efficiente, sumuntur ab aliquo extrinseco rei, de qua est demonstratio; & tamen sunt veræ demonstrationes. Nec sane video, cur magis rationem demonstrationis habeat iste discursus: *Quæ sunt equalia vni tertio, sunt equalia inter se:* hæc sunt equalia vni tertio: Ergo, &c. quam si dicam: *Quicquid Deus reuelavit verum est; quæ est propositio naturaliter euidens: hoc Deus reuelavit;* quam euidenciam esse, ponimus ex hypothesi: Ergo, &c. si quidem utrobique præmissa ponantur euidenter, nota, vt supponitur.

Accedit de B. Virgine hæc peculiaris ratio assertionis; quod nonnulli, in quibus etiam Suarez 3. p. tom. 2. d. 19. scilicet; probabiliter asserunt, etiam B. Virginem habuisse scientiam mysteriorum perfectissimam. Tunc enim seruata proportione, eadem ipsius quoad hoc erit ratio, quam Christi esse diximus: etiam si huius lumen fuerit illustrius & intensius; quod ad rem præsentem impertinens est.

Ex ijs verò, quæ de Apostolis & Prophetis diximus, colligitur, ob eandem causam etiam in animabus purgatorij discursus Theologicos, si quos habent, vt sane habere possunt, saltem respectu aliquarum conclusionum, euidentes esse; cum & ipsæ à proprio quasi experimento habeant euidenciam fidei veritatum, saltem aliquarum, in reuelante siue attestante; vt hic supponimus alibi probandum.

Assertio VII. Tamen si Theologia nec in Deo, seu Angelis; nec in nobis viatoribus verè & proprie, Aristotelico & Philosophico more, sit scientia; illic ob defectum discursus, hic ob defectum euidenciam, vt dictum; nihilominus tamen in vtrisque latiori vocabuli vsu, verè ac proprie, adeoque absolute est ac dici potest scientia. Ita absolute loquuntur complures Scholastici veteres, vt S. Thomas hic q. 1. a. 2. Alensis 1. p. q. 1. memb. 1. Richardus in prolog. q. 2. Scotus in 3. d. 24. Heruæus q. 1. prolog. è recentioribus verò ita speciatim docent Canus lib. 12. loc. cap. 2. Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 3. Molina a. 2. disp. 1. Eodemque modo loquuntur scriptura & SS. Patres. Vt Sapient. 10. v. 10. *Dedit illi scientiam sanctorum.* Hierem. 3. v. 13. *Dabo vobis pastores, qui pascunt vos scientia & doctrina.* 1. Cor. 12. v. 8. *Alij datur sermo*

scientia, & cap. 13. v. 8. Siue scientia destruetur. 2. Cor. 8. v. 7. *Abundatis fide, sermone, & scientia.* Quibus locis scientiæ nomine etiam comprehendi Theologiam, negari vix potest.

Idem apertè docet S. Augustinus, lib. 14. de Trin. cap. 1. vbi ait, hanc doctrinam ab Apostolo vocari *scientiam* (citato nimirum 1. Cor. 12.) *proprio vocabulo:* quod nempe fidei iuxta phrasin Apostoli ibidem commune non sit. Eodem modo loquitur Augustinus lib. 12. de Trin. cap. 14. & in epistola ad Paulinum; vti & alij SS. Patres apud citatos.

Ex quibus etiam probatur assertio. Quia in rebus Theologicis, scriptura, SS. Patres, & alij etiam Scholastici Doctores, non solum debent esse norma sentiendi, siue credendi, sed etiam loquendi. Cum ergo apud illos Theologia absoluta & simpliciter dici soleat scientia, rectè etiam à nobis ita vocabitur. Ratio est. Quia scientiæ vocabulum suam vim & significationem non primum accepit ab Aristotele, & Philosophis, qui eum secuti sunt, sed multò antea loquentium vsu tritum fuit: idque communi vsu loquendi scire quisque dicebatur, quod certò ac infallibiliter, præsertim ex discursu ac ratione, perspectum haberet; vti nunc etiam vulgariter loquimur: Ergo cum Theologica cognitio sit certissima & planè infallibilis, ac simul etiam cum discursu coniuncta, rectè ac proprie scientia dicitur.

Et confirmatur. Quia negari non potest, etiam supposita Aristotelis doctrina lib. 6. Ethicor. cap. 2. & 3. tam fidem diuinam, quam Theologiam, esse virtutes intellectuales, quandoquidem ijs semper verum dicimus: Ergo nomen virtutis alicuius intellectualis ei attribuendum est: nullum autem ei melius tribuitur, quam scientiæ & sapientiæ; quandoquidem tres habet conditiones præcipuas scientiæ; nimirum veritatem, certitudinem, discursum; de sapientia dicemus inferius. Nec dubium: si Aristoteles fidei & Theologiæ nostræ cognitionem habuisset, quin eas vel expressè ac distinctè cæteris virtutibus intellectualibus adnumerasset; aut certè scientiam & intellectum ita ibidem declarasset, vt nomen hoc etiam fidei; illud verò Theologiæ quoque conueniret. In quem sensum etiam rectè dixit Canus loc. cit. Si præcisè & essentialis ratio scientiæ, supposito fidei & Theologiæ lumine, ab Aristotele fuisset assignata, aut ex Aristotelica descriptione etiamnum abstrahatur communis conceptus scientiæ, eum in Theologiam omnino quadraturum.

DVBIVM IV.

Utrum Theologia sit scientia subalternata scientiæ Dei, aut beatorum.

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2.

Notandum, subalternationem scientiarum non eodem modo ab omnibus explicari: neque verò Aristoteles 1. poster. 7. 10. & cap. 23 vbi de hac re agit, explicatè satis & disertè suam sententiam declarat.

clarat. Communis tamen & recepta sententia est, uti quatuor sunt, quæ in scientia considerantur; finis nimirum, principia, subiectum, & modus sciendi: ita etiam quadrupliciter posse vnam scientiam alteri subalternari; idque vel secundum quid tantum, vel etiam simpliciter. Secundum quid tantum accidit subalternatio; quando solum vel ratione finis, vel ratione modi sciendi, vna alteri subalternatur siue subijcitur: quemadmodum ratione finis frænofactoria subalternatur & subijcitur equestri; & hæc militari, eo quod vtriusque illius opus referatur ad scientiam militaris opus, vel ut ad finem.

Ratione modi sciendi, accidit subalternatio: quando subalternata scientia de principijs, aut etiam conclusione solum scit. Quia: subalternans vero propter quid: quo modo Medicina subalternatur Geometriæ ratione illius conclusionis, Circulare vulnus tardius curari, iuxta Aristotelem cit. cap. 10. Geometria enim huius conclusionis veritatem scit à priori; nimirum quia in vulnere circulari partes à se plus distant. Medicus autem solum scit per experientiam, siue inductionem.

Ratione principiorum illa scientia alteri dicitur subalternari, cuius principia sunt conclusiones alterius.

Ratione subiecti verò, quando subiectum vnius (subalternatæ) ponitur directè sub subiecto alternantis, sola differentia accidentali contractum. Atque his etiam duabus conditionibus simul positis, scientia simpliciter & absolute alteri dicitur subalternari: quemadmodum iuxta omnium sententiam, perspectiva subalternatur Geometriæ; & Musica Arithmetica: hæc enim considerat numerum sonorum; illa lineam radiosam seu visivalem. Atque ita ferè docent S. Thomas 1. poster. lect. 3. 5. & opusc. 42. cap. 14. Heruzus q. 6. prolog. Bonaventura q. 2. prolog. Scotus q. 3. prolog. Aureolus q. 1. art. 2. circa opinionem S. Thomæ, Durandus in 1. quæst. prolog. art. 2. & communiter recentiores Interpretes Aristotelis cit. cap. 10. & 23. & S. Thomæ commentatores hic q. 1. a. 2.

Hoc posito, multi sunt Doctores, qui simpliciter asserunt, Theologiam nostram subalternari scientiæ Dei & beatorum; eo modo, quo perspectiva subalternatur Geometriæ: idque adeo verum esse putant, ut quamvis eadem Theologia nostra non esset scientia simpliciter, adhuc tamen verè ac propriè asserant, esse scientiam subalternatam, etiam ut in nobis Viatoribus est. Ita Ægidius 2. part. prolog. a. 2. Capreolus q. 1. prolog. art. 1. concl. 2. & 3. Caietanus hic q. 1. a. 2. Canus lib. 1. 2. loc. cap. 2. qui in eandem sententiam citant S. Thomam hic q. 1. a. 2. non obscure huius sententiæ fauentem, quando indicat, ad scientiam subalternatam sufficere, ut eius principia sint euidencia per lumen superioris scientiæ, ut dictum dub. præced. etsi nonnulli eum in benigniorem partem interpretentur.

Assertio I. Theologia nostra, respectu nullius scientiæ, propriè ac iuxta morem loquendi Philosophorum, est scientia subalternata. Ita Scotus, Aureolus locis cit. Durandus q. 1. prolog. num. 52. Occam in prolog. q. 3. Heruzus q. 1. prolog. Gregorius de Valentia q. 1. p. 3. §. 2. Molina q. 1. a. 2. disp. 3. Gabriel Vasquez d. 6. c. 2. Probatur. Quia omnis scientia sub-

alternata, est simpliciter scientia; ratio enim subalternationis non est conditio transferens scientiam in aliud genus, sed specificans vel modificans, ut habet communis omnium Philosophorum sententia; cui vbi de modo loquendi, & terminis ad naturales scientias propriè pertinentibus agitur, non est repugnandum; ut faciunt contrariæ sententiæ auctores: atqui Theologia propriè, ac iuxta morem loquendi Philosophorum, non est simpliciter scientia, ut probauimus dub. præced. Ergo, &c.

Assertio II. Etiam si Theologia nostra esset euidens, adeoque propriè iuxta Aristotelem esset scientia, non tamen propriè ac simpliciter esset subalternata scientiæ Dei aut beatorum. Ita Henricus Gandauensis in summa art. 7. q. 4. & 5. Scotus & Aureolus locis cit. Vasquez disp. 6. cap. 2. Probatur ex dictis. Quia ad veram subalternationem requiritur primò, ut subalternata obiecto, siue subiecto subalternantis addat aliquam differentiam accidentalem, ut significat Aristoteles 1. poster. cap. 10. Secundò, ut principia subalternatæ sint conclusiones subalternantis, adeoque notæ subalternanti per demonstrationem; quod etiam indicat Aristoteles 1. poster. cap. 10. Alias enim quælibet scientia subalternaretur habitui suorum principiorum. Atqui neutrum Theologiæ nostræ conuenit, respectu scientiæ Dei, & beatorum. Non primum. Quia vtriusque obiectum, siue subiectum, est idem Deus; nec is ex parte obiecti cogniti contrahitur vlla differentia accidentali, prout à Theologo in hac vita consideratur. Neque secundum. Quia Theologia nostra, & Beatorum versantur circa eadem conclusiones, & habent eadem principia; diuerso tantummodo lumine cognita. Scientia verò Dei, cum discursiua non sit, nullas omnino veritates per modum conclusionis colligit.

Secundò. Vera scientia subalternata consistere potest cum subalternante; imò nisi adiunctam habeat, à subalternante, euidenciam principiorum, non est vera scientia subalternata; uti videre est in Musico, qui nullam Arithmeticæ scientiam habet; aut in perspectiuo, qui nullam Geometriæ scientiam habet; sed credit solum Arithmetico, aut Geometriæ: atqui scientia Theologiæ non potest simul esse cum scientia Dei, & beatorum. Ergo, &c.

Tertiò. Si Theologia nostra esset verè subalternata scientiæ Dei & beatorum, idè esset; quia procedit ex principijs notis euidenter lumine superioris scientiæ; nimirum scientiæ Dei & beatorum, ut significare videtur S. Thomas hic q. 1. a. 2. sed hoc minimè sufficit ad veram subalternationem scientiæ; tum ob dicta superius: tum quia sic cognitio obscura discipuli, in Mathematicis demonstrationibus credentis suo Magistro, sine vlla vera euidencia principiorum, aut conclusionis, esset dicenda subalternata scientia, scientiæ sui Magistri: consequens autem est absurdum, & in Philosophia inauditum. Ergo, &c.

Assertio III. Theologia nostra nec secundum quid etiam, ratione videlicet finis, aut principiorum, seu ratione modi sciendi, propriè subalternatur scientiæ Dei & beatorum. Ita Aureolus loc. cit. præcipuè quoad posteriorem partem. Probatur & declaratur. Quia ratione finis ea solum scientia alteri dicitur subalternari, non quæ se habet veluti medium ad

acqui-

acquirendam aliam superiorem; adeoque ordinatur ad ipsam tanquam finem; alias Logica esset subalternata omnibus alijs scientijs, & omnes scientiæ subalternatæ forent visioni beatificæ, seu scientiæ beatæ: sed illa dicitur subalternata ratione finis, cuius finis est aliquo modo sub fine alterius, illique veluti medium deferuit: quod fit, quando opus vnius scientiæ refertur ad opus alterius scientiæ vel ad finem; vti opus fransfactoriæ refertur ad equitationem; & equitatio ad militiam seu pugnam equestrem. Atqui Theologiæ nostræ finis, non est sub fine scientiæ Dei aut beatorum; sed potius est medium ad scientiam Dei & beatorum, vel ut ad finem vltimum; quandoquidem scientia Dei nullum profus habet finem; beatorum scientia autem est ipse vltimus noster finis cuius; qui non habet alium finem eiusdem generis. Nec verò etiam Theologia nostra vllum post se opus relinquit, quod veluti medium deferuiat operi scientiæ Dei aut beatorum: quandoquidem Theologica scientia per se & vniuersim non est operatiua seu practica; sed speculatiua, vt inferius dicitur.

Ratione verò principiorum tunc solum vna scientia alteri subalternatur, quando principia subalternatæ sunt conclusiones subalternantis; quod in proposito non accidit, vt dictum.

Ratione modi verò sciendi vna dicitur alteri subalternata, quando subalternata circa principia vel conclusiones dicit solummodo Quia, adeoque euentuam habet à posteriore solum, puta ab experientia & sensu, siue inductione; altera verò propter quid, vt rectè Aureolus loc. cit. Id verò in proposito non accidit: Quia Theologia nostra nullam planè habet euentuam principiorum aut conclusionum; nec vllam veram demonstrationem (ex proprio munere, vt superius dictum dub. 2.) circa suas conclusiones, nec Quia, nec propter Quid: Ergo, &c.

Atque ob dictas etiam causas, docet Heruzus q. 6. prolog. Theologiam nulli etiam scientiæ humanæ subalternari: *Secundum quemcumque*, inquit, *modum subalternationis (ab ipso) positum: quia subiectum Theologia non se habet ad subiectum alicuius scientiæ humanæ vt pars in modo; nec etiam subiectum vel finis alicuius scientiæ humanæ, est causa finalis subiecti Theologiæ; nec etiam ea, quæ sola fide tenet Theologia, sunt euentuam in aliqua scientiæ humanæ: Ergo secundum nullum prædictorum modorum subalternatur alicui scientiæ humanæ, Ita Heruzus.*

D V B I V M V.

Utrum Theologia propriè sit sapientia.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 6.

Quæstio est de Theologia nostra, seu Viatorum, vt & de sapientia, quam inter quinque virtutes intellectuales retulit Aristoteles lib. 6. Eth. cap. 4. vt dictum supra dub. 3. Vbi notandum, tribus modis accipi posse Sapientiæ vocabulum; primò spiritualiter, & iuxta scripturæ phrasin; quæ sæpius nobis diuinam sapientiam commendat, eaque communiter dici solet sapida quædam Dei rerumque diuinarum scientia; nec vnum solum, sed plures habitus supernaturales virtutum, siue donorum Spiritus S. inuol-

uit, nimirum præter fidem, in primis donum Sapientiæ, (si non etiam donum intellectus, consilij, & scientiæ) de quibus scilicet 1. 1. v. 2. atque etiam charitatem, qua fit, vt ea quæ Dei sunt, & secundum Deum sapiamus. S. August. lib. 14. de Trin. c. 1. eam vocat *Dei cultum*, græcè *θεωσιβεια*, quæ est, inquit, *in cognitione & dilectione eius, quod semper est, & incommutabiliter manet, quod Deus est* Et lib. 12. de Trin. c. 14. *Et quouscunque eius, nisi amor eius?* Vnde ipsum etiam donum sapientiæ Scot. in 3. d. 3. 5. dicit esse charitatem ipsam, licet includat fidem tanquam aliquid præuium. S. Thom. verò in 1. 2. q. 68. a. 4. & in 2. 2. q. 45. a. 2. rectius in intellectu collocat, et si charitati annexam, in eaque fundatam.

Secundo nomen Sapientiæ, vulgari & ciuili loquendi vsu, significat quemlibet habitum intellectualem exactè possessum, quo semper verum dicitur: quæ tamen sapientia solum dicitur in aliquo certo genere, iuxta Arist. lib. 6. Eth. c. 7. vbi ait: *Sapientiam in artibus tribuere illis consueuimus, qui absolutissimi in ipsis sunt.* Vnde Phidiam sapientem Martiorum, Polydectum statuarum sapientem dicimus; nihil aliud hic sapientiæ nomine, quam artis ipsius virtutem significante. Similia habet 1. Metaph. c. 2. & 1. Mag. Moral. c. 3. 5. Sed & ipsa scriptura hac phrasin vtitur Eccl. 38. v. 35. *Vnusquisque in arte sua sapiens est.* Et 1. Cor. 3. v. 10. *Vt sapiens Architectus fundamentum posuit.* Eodem pertinet, quod is, qui in genere totius humanæ vitæ prudens est, sapiens dicitur, *in quantum ordinat humanos actus ad debitum finem*, vt notauit S. Thom. hic q. 1. a. 6. ex illo Prou. 10. v. 23. *Sapientia est viro prudentia.*

Tertiò accipitur philosophicè sapientia, pro certo & præstantissimo quodam habitu scientiæ, à quo quis non tantum secundum quid, & in certo genere, sed simpliciter sapiens dicitur: de quo Arist. cit. c. 7. *Ceterum*, inquit, *esse alios quosdam omnino, non ex parte sapientes existimamus, &c.* Et inferius ait, hac notione exactissimam scientiarum sapientiam esse manifestum est: quo loco Metaphysicam intelligit. Eundem habitum Aristot. 6. Eth. c. 4. virtutibus intellectualibus adnumerat, vt dictum.

Iuxta primum igitur & secundum vocabuli Sapientiæ vltim non est quæstio; priori enim modo constat, Theologiam sapientiam non esse: licet Sapientiæ illius latè spectatæ ambitu fortassis etiam Theologia, vt & fides, contineatur: quomodo intelligendus Aureolus q. 1. prolog. a. 3. propof. 4. vbi dicit, & ex S. August. lib. 9. de Trin. c. 1. & lib. 14. de Trin. c. 1. & lib. 14. de Trin. c. 1. & tract. 1. super Ioan. vii etiam ex Richardo Victorino lib. 1. de Trin. in proœmio probat, Theologiam etiam esse illam sapientiam, de qua Sancti faciunt mentionem, ad quam conantur peruenire. Posteriori verò modo itidem certum est, Theologiam exactè possessam sapientiæ laudem suis possessoribus tribuere. Si enim artifex quilibet sapiens dicitur, qui in sua arte excellit, cur non & Theologus? Quæstio igitur solum est de sapientia, iuxta tertium nominis significatum, idque siue mentem Aristotelis, siue rem ipsam spectemus. Ad quam S. Thomas hic q. 1. a. 6. absolutè respondet, Theologiam vel maximè sapientiam esse. Eadem est cõmunis etiam aliorum Theologorum sententia: nisi quod Durand. q. 1. prolog. n. 54. & 55. negauit, propriè & formaliter esse sapientiam, ob defectum euentuam.

Asser.